

Dåpsopplæring

Taler

Gunnar Stålsett

Dato

29 november 2001

Sted

Oslo

Omstendigheter

IKO-seminar

- 1 Den offentlige utredningen om dåpsopplæring i Den norske kirke har den
programmatisk tittel: "Til et åpent liv i tro og tillit". Dette er en linje fra en av
de mest brukte dåpssalmer i vår kirke. Bedre enn mange teologiske
avhandlinger, får salmedikteren Svein Ellingsen fram de viktigste momenter i en
5 luthersk dåpsteologi:

- glede over livets under

- livet [er] en gave fra Gud

10

- dåpen er inngangen til et nytt liv

- styrke til møtet med ukjent fremtid

15

- verdiforankring og åpenhet.

Vi får et bilde av Gud som Skaperen, som universets Herre, han som bærer
"verdensrommets dybder". Vi kjenner undringen i Guds nærhet, både når det
gjelder skaperverket og Guds kjærlighet slik den møter oss i Jesus Kristus, en
20 kjærlighet som holder ut over tidens grenser. Salmen holder oss fast i mysteriet -
større rikdom enn hva ord kan fatte. Født på ny til liv i Kristus - et åpent liv i tro
og tillit. Et liv ansikt til ansikt med hvem det skulle være.

25

Det er denne grunntonen som preger utredningen. Derfor er den mer enn en
vanlig offentlig utredning. Den er uttrykk for en kirketenkning og en
dåpsteologi som kjennetegner vår kirke, og som gir den karakter av å være
folkekirke. Og den er et dokument som forsøker å vise hvordan denne

dåpstenkningen må følges opp i praksis.

30

Det spennende vil være: Hvordan [vil] våre folkevalgte ivareta folkekirken? Vil de ta på alvor at Den norske kirkes fremtid som folkekirke helt og fullt er avhengig av at kirken blir gjort i stand til ikke bare å døpe, men også å lære barn og foreldre hva dåpen gir? Folkekirke koster.

35

Det er alt jeg vil si om økonomien i denne omgang. Den rammen som NOU'en opererer med, og som Kirkemøtet har sluttet seg til, er realistisk. Men det er galt å begynne diskusjonen om hva varen skal koste før vi har fått klart fram for de bevilgende myndigheter hva varen virkelig er verdt for kirke og folk.

40

Spørsmålet om folkekirkenes fremtid er viktigere enn spørsmålet om forholdet mellom stat og kirke. Dåpsopplæringen dreier seg om hvorvidt kirken i de kommende generasjoner kan fortsette med den dåpspraksis som har fulgt kirken siden reformasjonen. Dåp og undervisning i troslære hører uløselig sammen.

45

Når 85 % av det norske folk fortsatt blir døpt er det et uttrykk for et ønske om en tilknytning til kirken. Fra kirkens side er dette en holdning som forplikter både foreldre, den dømte og den kirke som dømper. Ikke alltid er de som bringer barn til dåpen seg denne forpliktelse bevisst. Mange motiveres av en positiv tradisjon hvor den sosiale og kulturelle ramme er viktigere enn trosinnholdet.

50

Ikke alle er klar over at i det lange løp kan ikke den sosiale og kulturelle ramme fungere uten et slikt innhold.

Sett fra kirkens side er det ikke mulig i det lange løp å dømpe i et trosmessig vakum. Tradisjonen kan bare leve videre med en viss grad av bevissthet om dømpe's innhold, dens begrunnelse og forpliktelse.

55

"Tradere" betyr å gi videre, slik de første kristne ga videre fortellingene om Jesus fra Nasaret slik at det gode rykte om ham ble fortalt fra hus til hus, fra bygd til bygd, og senere fra land til land. Selv har jeg alltid vært fascinert av hvordan Paulus tolker tradisjonens fokus når han sier:

60

"Jeg kunngjør for dere, brødre, det evangelium jeg forkynnte dere, det dere har mottatt og står på. Gjennom det blir dere frelst, hvis dere holder fast på det ordet jeg forkynnte - så sant dere ikke forgjeves er kommet til tro. For først og fremst overga jeg dere det jeg selv har tatt imot, at Kristus døde for våre synder etter skriftene..." (1.Kor.15)

65

70 Dåp skjer i rammen av en levende tradisjon. Denne ivaretas av hjemmet og av menigheten. For å hjelpe til at så skjer, deler foreldrene ansvar med faddere og får hjelp av kirken. Kirkens dåpsundervisning ble i vårt land i stor grad dekket av skolen og av konfirmasjonsundervisningen. Søndagsskolearbeidet har også vært en viktig dimensjon ved vår kirkes trosundervisning, men dette arbeidet er dessverre vesentlig redusert i løpet av de siste ti-femten år.

75

Stortinget definerte i 1969 kristendomsundervisningen i skolen bort fra å være kirkens dåpsundervisning. Likevel har det foregått mye god dåpsopplæring i skolen etter den tid. Selv om innføringen av KRL-faget innførte et prinsipielt nytt skille, er også dette faget fortsatt relevant for viktige dimensjoner ved 80 kristen tro og virkelighetsforståelse, uten at faget kvalifiserer som dåpsopplæring/trosundervisning.

KRL-fagets formål er ikke å være dåpsopplæring eller trosundervisning. Det er et kunnskapsfag om religion og livssyn, med en naturlig hovedvekt på 85 kristendommen som den bærende tradisjon i vårt folk. Men denne undervisning sikter ikke på å vekke og nære barnas tro, selv om det også i rammen av KRL-faget kan gis trosopplevelser som har betydning for barna.

Noen har forsøkt å overse dette prinsipielle skille og ønsket å utnytte faget som 90 et kristendomsfag i gammel forstand. Dette har på sett og vis svekket kravet om en egen dåpsundervisning i tillegg til KRL faget. Det må derfor slås fast at KRL-faget ikke er kristendomsundervisning i betydningen dåpsopplæring.

Vi begynner å se konturene av et land der det kristne trosinnhold svekkes fra 95 generasjon til generasjon, med hjem som ikke lenger er trosformidlende selv om de fortsatt ønsker å praktisere barnedåp. Bønn er kanskje den tradisjon som ennå står sterkest, men bibelfortellinger og salmer står svakt.

100 Gang på gang møter jeg besteforeldre, foreldre og lærere som er bekymret over at barn og unge ikke lenger er fortrolig med våre kjernesalmer. Hvordan kan disse formidle et kristent trosinnhold videre til en ny generasjon? Det er ikke vanskelig å spå om fremtiden i dette perspektiv. Svaret kan bare være at trosundervisningen må gis prioritet i kirken, og helt konkret at vi må få en ny satsing på dåpsopplæringen.

105

La meg få understreke at jeg ser videreføringen av en kristen verdiforankring for vårt samfunn, og formidling av vår kulturarv som helt avhengig av en styrking av undervisning i kristen tro og etikk. Det flerkulturelle og det flerreligiøse er
110 ikke en trussel for kirken eller for vårt samfunn, men jeg tror det er bred oppslutning om at den kristne tradisjon skal videreføres for oss som nasjon. Jeg tror heller ikke andre religioner som har fått fotfeste i vårt land har ambisjoner om at de skal overta den plass kristendommen har i vårt land. I denne sammenheng er det viktig å være bevisst at andre religioner enn kristendommen
115 har viktige bidrag å gi til formingen av vårt samfunn. Toleranse og livssynsmangfold er nødvendig i en stadig mer globalisert verden og i det moderne demokrati. Jeg merker også at i mange klasser definerer elever seg som kristne eller som muslimer, og at det ellers i samfunnet er blitt større bevissthet om at det er jo kristne vi er.

120 Den norske kirke har et felles anliggende med andre religionssamfunn i vårt land i at det gis større mulighet til religionsspesifikk undervisning ved siden av den felles undervisning i religion, livssyn og etikk som i dag gis i den offentlige skole i rammen av KRL-faget.

125 For å ivareta og videreutvikle både det viktige kirkelige og samfunnsmessige anliggende, mener jeg at vi må samle oss om noen strategiske linjer;

- Videreutviklingen av KRL-faget til et felles fag for tro og livssyn, slik at ingen
130 skal behøve å kreve fritak, selv om det alltid må være en prinsipiell mulighet for slikt fritak av hensyn til foreldrerett og trosfrihet.

- Satsing på en lovfestet kirkelig dåpsopplæring som fremmer kristen tro og liv, med tilsvarende rett for andre trossamfunn, religioner og livssyn.

135 - Samarbeid med andre kirker, religionssamfunn og livssyn for å nå disse mål.

- En åpen og tydelig debatt med de politiske partier med sikte på å få et flertall i Stortinget for lovfesting av dåpsopplæringen, i hovedtrekk etter det opplegg
140 som er lagt fram i NOU om dåpsopplæringen.

Når det gjelder KRL-faget, antar jeg at med den vilje til ny gjennomtenkning av fagets innhold som ligger i Stortingets drøftelse våren 2001, og den høringsprosess som nå foregår omkring den nye fagplanen, så vil vi etter hvert få

et fag som alle trossamfunn vil kunne akseptere. Jeg er likevel ikke så optimistisk når det gjelder Human Etisk Forbunds holdning. Selv under et annet navn for faget, som avstreifer kristendommens dominanse i forhold til andre trosretninger og livssyn, tror jeg ikke Human Etisk Forbund vil falle til ro med et felles fag der gudstro tas på alvor og fremstilles som noe positivt. Her går det et viktig skille mellom religion og livssyn. Likevel er det viktig at dialogen med HEF føres videre innenfor de samarbeidsrammer som er etablert i Samarbeidsrådet for tro og livssyn, og i Oslo-koalisjonen for religions- og livssynsfrihet. Det viser seg også i praksis at det er et stort verdifelleskap mellom religioner og livssyn i kampen mot rasisme, vold og narkotika. Ikke minst blant de unge er det en opplevelse av fellesskap på tvers av kultur- og religionsforsskjeller, noe som jeg tror er et resultat blant annet av KRL-faget og skolens generelle holdningsskapende arbeid.

Det er for øvrig et flertall blant partiene på Stortinget for endring av formålsparagrafen. En slik endring har sin egen saklige begrunnelse i at den nåværende formulering ikke svarer til skolens eller KRL-fagets faktiske formål.

Når KRL-fagets status etterhvert blir ytterligere klargjort, og de fortsatt nødvendige tilpasninger blir gjort for at det skal kunne fungere etter sin intensjon, vil det også bli klart at behovet for en egen trosundervisning for hvert trossamfunn blir nødvendig. Dette innser både jøder og muslimer, som uavhengig av økonomisk støtte gir sine barn den nødvendige undervisning som styrker tro og identitet. At dette også må gjelde de kristne trossamfunn skulle være innlysende.

Jeg håper fortsatt på et positivt samarbeid mellom kristne trossamfunn på dette område, et samarbeid preget av "tro og tillit". Så langt bør vi nå være kommet i våre økumeniske bestrebelser at vi kan møtes i den viktigste strategiske satsing som vi står overfor i vårt folk.

Jeg ser for meg at det kan bli bred enighet mellom de enkelte religionssamfunn om en lovfestet rett til "dåpsopplæring", som innebærer at det offentlige bidrar til at dette kan gjennomføres. Her dreier det seg om økonomi og organisering. Dersom Den norske kirke får gjennomslag for retten til dåpsopplæring, som må finansieres innenfor det gjeldende økonomiske system for denne kirken, vil det automatisk gjelde andre kristne kirker og andre religionssamfunn. Også Human Etisk Forbund, som et ikke-religiøst livssynssamfunn, vil motta støtte til

185 tilsvarende undervisning i organisasjonens regi. Alle tros- og livssynssamfunn vil
altså kunne ha fordel av en lovfestet dåpsopplæring for Den norske kirke.

Spørsmålet om hvordan en slik undervisning skal få plass i forhold til skolen, vil
måtte takles med vilje til praktisk samarbeid mellom skole og
190 kirke/religionssamfunn. Kommunen rår i dag over det vi kan kalle barnets
samfunnstid i rammen av skole og fritidsordning. Etter min mening må det
kunne finnes plass for kirkens/religionssamfunnets
dåpsopplæring/trosundervisning innenfor den tid hvor skolen har ansvar for
barna, det vil normalt bety etter ordinær skoletid. At også noen av skolens lærere
195 vil kunne benyttes til slik undervisning, behøver ikke å bety en sammenblanding
av dåpsundervisning som kirkens ansvar og KRL-faget som skolens ansvar.

Bystyret i Oslo har nylig fattet et prinsippvedtak om KRL-faget slik at det innen
fagets ramme skjer en deling mellom fellesstoff/fellestimer og særstoff/særtimer
200 på grunnlag av religionstilhørighet. Jeg er usikker på om dette vil gi den ønskede
effekt av både å fastholde KRL-fagets intensjon og behovet for trosspesifikk
undervisning. Men jeg ser vedtaket som et uttrykk for den uro som både
foreldre og lærere har følt ved gjennomføringen av den gjeldende fagplan særlig i
de første skoleår. Problemet med bystyrets vedtak er at de blander sammen KRL
205 og trosopplæring i skoletiden, og privilegerer kristendomsundervisningen ved å
la lærerne ta seg av denne i skoletiden mens de andre trossamfunn må ordne seg
selv.

Jeg vil gjerne si at mitt møte med lærere og elever i mange Oslo-skoler gjennom
210 mine visitaser, har gitt meg et inntrykk av at de fleste oppfatter KRL-faget som
spennende og fornyende både for lærere og elever. Mange lærere som har hatt
lang erfaring i skolen, taler med begeistring om KRL-faget. Skoler som
Lakkegata og Gamlebyen har klart å redusere behovet for fritak - endatil
avgrenset fritak - til nesten null, gjennom et konstruktivt skole/foreldre-
215 samarbeid. Selv har jeg i møte med lærerne på en rekke skoler oppfordret til at
det opprettes samarbeidsutvalg [for] både skole/kirke og skole/moske der det er
aktuelt. På lærermøter og i skoleklasser opplever jeg at jo bedre KRL-faget
lykkes, jo mer behov blir det for andre tiltak for å ivareta den trosdimensjon som
bare kan formidles der religionens egne uttrykksformer som bønn, salmesang og
220 gudstjenester får plass. Også dette er mange lærere klar over.

I et kirkehistorisk og et kulturhistorisk perspektiv er forslaget om en styrking av

225 dåpsopplæringen noe av det viktigste som har skjedd ved begynnelsen av et nytt
årtusen. Det er de lange linjer i vår historie som folk det dreier seg om. Men det
dreier seg også om religionsfrihet som en fundamental menneskerettighet.
Løsningen må derfor finnes i en vilje til respekt og toleranse.

230 Sist helg deltok jeg på en internasjonal rådgivende konferanse i Madrid, i regi av
FN's menneskerettighetskommisjon. Temaet var religions- og livssynsfrihet,
toleranse og ikke- diskriminering i sammenheng med skolen. Konferansen
brakte sammen representanter fra en rekke av FN's medlemsstater som talte på
vegne av sine respektive regjeringer. Dessuten deltok en rekke representanter for
235 ikke-regjeringsorgansisasjoner, deriblant fra Oslo-koalisjonen for religions- og
livssynsfrihet.

Konferansen avspeilte en konsensus når det gjelder å fastholde religionsfrihets-
og ikke-diskrimineringsidealene innenfor den offentlige og private skole. Men
det kom til uttrykk klare spenninger på det konkrete nivå når det f.eks. gjaldt
240 hvorvidt skolen skulle ha plikt til å undervise barna i andre religioner enn dere
egen, hvorvidt religionsfrihet og andre individuelle sivile rettigheter skulle inngå
i skolens undervisning. Dette var innvendinger som spesielt kom fra muslimske
land.

245 Fra norsk side ble det redegjort for den rettslige konflikt som har versert for
domstolene og muligheten av at saken kommer opp for
Menneskerettighetsdomstolen i Strassbourg.

Uten å gå i detaljer her om den erklæring som ble vedtatt ved konferansens slutt,
250 oppfatter jeg det slik at den modell som jeg har argumentert for, når det gjelder
et felles KRL-fag og en trosundervisning i det enkelte trossamfunns regi, helt
svarer til den tenkning som erklæringen uttrykker. Det er videre klart at de
løsninger vi finner må kunne forsvares i en global sammenheng der de
forskjellige religioner skifter om å være i flertall eller mindretall. Det er fortsatt
255 slik at det er lettere å være muslim i et land med kristen majoritet enn kristen i et
land med muslimsk majoritet.

Kanskje kan vi applisere ordene om "et åpent liv i tro og tillit" fra den salmen jeg
siterte innledningsvis også på det samfunnsmessige og politiske arbeid som
260 forestår.

265 Vi må ha en åpen debatt, vi må ha tro på prosjektet, og vi må ha tillit til at dette er så innlysende riktig både prinsipielt og praktisk at politikerne vil innse den store betydning det vil ha å lovfeste retten til trosundervisning for barn og unge i Den norske kirke med samme rett for de øvrige tros- og livssynssamfunn.

270 Det økumeniske klima som har utviklet seg i vårt land i løpet av de siste år, og det samarbeidsklima som vi opplever mellom alle religions- og livssynssamfunn, gir også grunnlag for at vi så langt som mulig søker fellesskapsløsninger preget av tro og tillit.

Og så får vi henvende oss også til myndigheten med salmestrofens ord: Herre, la vår tro bli fylt av glede.

275

Kilde

280 <http://www.kirken.oslo.no/index.cgi?cmd=vis&artikkelid=1832>

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/dapsopplaering>

285

290

295

300